

MARCIN STARZYK

DEFINICJA POJAZDU I POJAZDU MECHANICZNEGO – ROZWAŻANIA I UWAGI

Używane zarówno w k.k., jak i w k.w. pojęcie „pojazd” oraz „pojazd mechaniczny” nie zostało w tych aktach prawnych zdefiniowane. Legalną definicję pojazdu mechanicznego zawiera natomiast przepis art. 2 ust. 1 pt 10 u.u.o., zgodnie z którym pojazdem mechanicznym jest pojazd samochodowy, ciągnik rolniczy, motorower i przyczepa określone w przepisach p.r.d. oraz pojazd wolnobieżny w rozumieniu przepisów ustawy - Prawo o ruchu drogowym, z wyłączeniem pojazdów wolnobieżnych będących w posiadaniu rolników posiadających gospodarstwo rolne i użytkowanych w związku z posiadaniem tego gospodarstwa.

Trafnie podnosi się, iż wskazana powyżej definicja nie może być stosowna do interpretacji tego pojęcia na gruncie kodeksu karnego, gdyż zgodnie z regułami wykładni, można odwołać się do definicji zawartej w innej ustawie tylko wówczas, gdy jest ona uznana za podstawową dla danej dziedziny¹, a takiego charakteru nie można przyznać u.u.o.²

Z kolei zgodnie z definicją słownikową „pojazd” to urządzenie do transportu lądowego przystosowane do poruszania się na kołach, gąsienicach lub płozach po szynach, po drodze lub bezpośrednio po gruncie³.

Powyższa potoczna definicja pojęcia „pojazd” jest jednak zbyt wąska w stosunku do jego znaczenia przyjętego w kodeksie karnym. Kodeks karny używa bowiem pojęcia „pojazd” w odniesieniu nie tylko do ruchu lądowego, ale także do ruchu wodnego i powietrznego. Ponadto, dostrzeżenia wymaga, iż istnieje wiele pojazdów o przeznaczeniu specjalnym, które nie mają charakteru środka transportu, a służą jako mobilne środki usługowe lub produkcyjne (np. kombajny, dźwigi czy maszyny drogowe).

¹ M. Zieliński, *Wykładnia prawa. Zasady, reguły, wskazówki*, Warszawa 2002, s. 311.

² R.A. Stefański, *Glosa do wyroku SN z dnia 25 października 2007 r., sygn. III KK 270/07*, Prok. i Pr. 2008, nr 5, s. 166.

³ M. Szymczak, *Słownik języka polskiego*, PWN, tom drugi, Warszawa 1988, s. 767.

Artykuł 2 pkt 31 p.r.d. definiuje pojęcie „pojazd” jako „środek transportu przeznaczony do poruszania się po drodze oraz maszynę lub urządzenie do tego przystosowane”. Definicja ta stworzona na potrzeby ruchu drogowego odwołuje się do kryterium „przystosowania do poruszania się” oraz zbliżonego kryterium „przeznaczenia do poruszania się”.

Warunek „przystosowania do poruszania się w określonym miejscu” jako określenie bardziej ogólne od kryterium „przeznaczenia do poruszania się”, trafniej oddaje zasadność zaliczania do grona pojazdów takich urządzeń jak: kombajny, dźwigi czy różnego rodzaju maszyny drogowe. Przesłanka „przeznaczenia do poruszania się” wskazuje bowiem, iż podstawową funkcją urządzeń zaliczanych do kręgu pojazdów byłaby zdolność do poruszania się. Oczywistym jest, iż zasadniczą funkcją dźwigu czy innych maszyn budowlanych nie jest poruszanie się, a wykonywanie innych prac, które wielokrotnie nie wymagają przemieszczania się w inne miejsce. Mając to na względzie, stwierdzić należy, że przesłanka „przystosowania do poruszania się” wskazująca funkcję poruszania się jako funkcję dodatkową urządzenia, mogącą występować także obok innych jego podstawowych funkcji, będzie najodpowiedniejszym kryterium decydującym o zaliczeniu danego urządzenia do kręgu pojazdów.

Dlatego też, za trafne należy uznać przyjmowanie w literaturze „przystosowania danego urządzenia do poruszania się” jako istotnego elementu definicji pojazdu.⁴

Biorąc jako zasadniczy element definicji pojazdu właśnie kryterium „przystosowania danego urządzenia do poruszania się” można uznać, iż intencją ustawodawcy wyrażoną w k.k., najrzetelniej odzwierciedla następująca definicja: pojazd – urządzenie przystosowane do poruszania się w ruchu lądowym, wodnym lub powietrznym.

Przystosowanie do poruszania w ruchu lądowym może być realizowane w bardzo różny sposób, przede wszystkim za pomocą kół lub gąsienic. Pojazd może także poruszać się na płozach, poduszce powietrznej (poduszkowce) lub magnetycznej (nowoczesne pociągi poruszające się na skutek oddziaływania pola magnetycznego). Ponadto należy zaznaczyć, iż budowane są również pojazdy kroczące, poruszające się przy pomocy swoistego rodzaju mechanicznych nóg.

Istnieje bardzo wiele różnych podziałów i klasyfikacji pojazdów, m.in. ze względu na ładowność, masę całkowitą, masę własną, pojemność i moc silnika, liczbę przewożonych osób czy z uwagi na charakter wykonywanej przez nie pracy.

⁴ R.A. Stefański, *Przestępstwa przeciwko bezpieczeństwu powszechnemu i w komunikacji*, Rozdział XX i XXI Kodeksu karnego, Komentarz, Warszawa 2000, s. 404.

Ustawa prawo o ruchu drogowym dzieli pojazdy na:

- pojazd silnikowy - tj. pojazd wyposażony w silnik, z wyjątkiem motoroweru i pojazdu szynowego (art. 2 pkt 32);
- pojazd samochodowy - tj. pojazd silnikowy, którego konstrukcja umożliwia jazdę z prędkością przekraczającą 25 km/h; określenie to nie obejmuje ciągnika rolniczego (art. 2 pkt 33);
- pojazd wolnobieżny - tj. pojazd silnikowy, którego konstrukcja ogranicza prędkość jazdy do 25 km/h, z wyłączeniem ciągnika rolniczego (art. 2 pkt 34);
- pojazd członowy - tj. zespół pojazdów składający się z pojazdu silnikowego złączonego z naczepą (art. 2 pkt 35);
- pojazd specjalny - tj. pojazd samochodowy lub przyczepę przeznaczoną do wykonywania specjalnej funkcji, która powoduje konieczność dostosowania nadwozia lub posiadania specjalnego wyposażenia; w pojeździe tym mogą być przewożone osoby i rzeczy związane z wykonywaniem tej funkcji (art. 2 pkt 36);
- pojazd używany do celów specjalnych - tj. pojazd samochodowy przystosowany w sposób szczególny do przewozu osób lub ładunków, używany przez Siły Zbrojne Rzeczypospolitej Polskiej, Policję, Agencję Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencję Wywiadu, Służbę Kontrwywiadu Wojskowego, Służbę Wywiadu Wojskowego, Centralne Biuro Antykorupcyjne, Straż Graniczną, kontrolę skarbową, Służbę Celną, jednostki ochrony przeciwpożarowej, Inspekcję Transportu Drogowego i Służbę Więzienną (art. 2 pkt 37);
- pojazd uprzywilejowany - tj. pojazd wysyłający sygnały świetlne w postaci niebieskich świateł błyskowych i jednocześnie sygnały dźwiękowe o zmieniającym tonie, jadący z włączonymi światłami mijania lub drogowymi; określenie to obejmuje również pojazdy jadące w kolumnie, na której początku i na końcu znajdują się pojazdy uprzywilejowane wysyłające dodatkowo sygnały świetlne w postaci czerwonego światła błyskowego (art. 2 pkt 38);
- pojazd zabytkowy - tj. pojazd, który na podstawie odrębnych przepisów został wpisany do rejestru zabytków lub znajduje się w wojewódzkiej ewidencji zabytków (art. 2 pkt 39).

Prawo o ruchu drogowym zawęża definicję pojazdu do ruchu drogowego, natomiast k.k. odnosi się do ruchu lądowego, wodnego i powietrznego.

Ustawa karna używa pojęcia „pojazd mechaniczny” oraz „inny pojazd”.

Określając definicję „pojazdu mechanicznego” należy skupić się na elemencie powodującym ruch pojazdu.

Na wstępie zaznaczyć należy, iż mechanika jest nauką o ruchu ciał, która w klasycznej postaci opiera się o prawa dynamiki sformułowane przez Isaaca Newtona w jego dziele z 1687 r. pod tytułem „*Philosophiae naturalis principia mathematica*” (Matematyczne zasady filozofii naturalnej), zgodnie z którymi:

każde ciało trwa w stanie spoczynku lub ruchu jednostajnego, dopóki siły nań działające tego stanu nie zmienią (I prawo); zmiana ilości ruchu (pędu) jest proporcjonalna względem siły działającej i ma kierunek prostej, wzdłuż której ta siła działa (II prawo); każdemu działaniu towarzyszy równe i wprost przeciwne oddziaływanie, czyli wzajemne działania dwóch ciał są zawsze równe i skierowane przeciwnie (III prawo)⁵.

Z powyższych praw wynika m.in., iż do „wyrwania” ciała ze stanu spoczynku niezbędne jest przyłożenie do niego siły. Dodać należy, iż siła ta winna mieć odpowiednią wartość oraz być przyłożona w odpowiednim kierunku. Jak powszechnie wiadomo na każde ciało, nawet na to pozostające w spoczynku, działa siła grawitacji, która równoważona jest przez reakcję podłoża, więc aby ciało wprowadzić w ruch niezbędnym jest przyłożenie dodatkowej siły w kierunku zamierzonego ruchu, bądź takie usytuowanie ciała, aby mogło być one wprowadzone w ruch siłą własnej bezwładności (toczenie się z góry). Ponadto, siła ta powinna mieć odpowiednią wartość, gdyż przyłożenie siły o mniejszej wartości w stosunku do sił działających w przeciwnym kierunku, np. siła tarcia, nie spowoduje wprowadzenia ciała w ruch.

Odnosząc powyższe rozważania do pojazdów, stwierdzić należy, iż ruch każdego pojazdu wiąże się z przyłożoną do niego odpowiednią siłą. Jak wspomniano, siła ta powinna posiadać odpowiedni kierunek i zwrot oraz odpowiednią dużą wartość. Siła powodująca ruch pojazdu może pochodzić od: mięśni ludzkich (np. pchanie pojazdu bądź jazda rowerem); mięśni zwierząt (np. ciągnięcie wozu lub sań); silnika umieszczonego na pojeździe (np. jazda samochodem, motorem, motorowerem, kładem, skuterem śnieżnym); silnika nie umieszczonego na poruszonym pojeździe (ciągnięcie przyczepy, naczepy przez samochód lub ciągnik, holowanie innego pojazdu). Ponadto ruch pojazdu może inicjować także: siła bezwładności (wynikająca z ukształtowania terenu – toczenie się pojazdu z góry) bądź siła wiatru (bojery – pojazdy poruszające się przy pomocy żagla).

Przyjmując fakt, iż mechanika jest nauką o ruchu ciał, logicznym byłoby stwierdzenie, że siła zdolna do tego aby wprowadzić ciało w ruch, jest siłą mechaniczną. Przy takim założeniu, pojazdem mechanicznym byłby pojazd wprowadzany w ruch w zasadzie każdą siłą, zdolną do jego poruszenia, tj. siłą mechaniczną.

Przyjmując takie rozumowanie, za pojazd mechaniczny należałoby uznać każdy pojazd, którego ruch może być wywołany przez jakąkolwiek siłę o odpowiedniej wartości i zwrocie. W takim ujęciu rower, poruszany siłą mięśni ludzkich czy wóz ciągnięty przez zwierzę, należałoby uznać za pojazdy mechaniczne.

⁵ Z. Osiński, *Mechanika Ogólna*, PWN, Warszawa 2000, s. 16.

W literaturze prezentowany jest pogląd⁶, wedle którego rower jest zaliczany do pojazdów mechanicznych. Pozwala to sądzić, iż reprezentant tego stanowiska określając pojazdy mechaniczne jako wszelkie pojazdy napędzane siłą mechaniczną, mógł kierować się właśnie powyżej przedstawionym rozumieniem siły mechanicznej.

Mając jednak na uwadze linię orzeczniczą⁷, zgodnie z którą, ani rower ani wóz ciągnięty przez zwierzę nie są uznawane za pojazdy mechaniczne, trzeba stwierdzić, iż powyższa definicja pojazdu mechanicznego oparta o siłę mechaniczną jako każdą siłę, która będzie zdolna do wprowadzenia pojazdu w ruch, nie będzie odpowiadać znaczeniu w jakim użyto tego pojęcia w kodeksie karnym.

Słusznie wskazuje się w literaturze⁸, że ustalając zakres tego pojęcia trzeba mieć na uwadze nie tylko względy techniczne, ale przede wszystkim cel, jaki przyświecał ustawodawcy przy wprowadzaniu tego terminu do kodeksu karnego, którym jest przede wszystkim zapewnienie bezpieczeństwa w ruchu.

Sąd Najwyższy uzasadniając tezę, że „motorower, przeznaczony do poruszania się w ruchu drogowym wyłącznie przy pomocy silnika, jest pojazdem mechanicznym w rozumieniu przepisów kodeksu karnego i kodeksu wykroczeń, niezależnie od posiadanych parametrów technicznych” wskazał m.in., iż „istnieje pewien logiczny związek pomiędzy różnego rodzaju kategoriami pojazdów poruszających się wyłącznie przy użyciu siły mechanicznej. Są to na ogół pojazdy, którymi kierowanie – ze względu na ich szybkość poruszania się lub rozmiary oraz automatyzm działania - stwarza zwiększone wymagania zachowania sprawności fizycznej i psychicznej przy poruszaniu się w ruchu drogowym. Te właśnie względy zadecydowały o wyodrębnieniu w przepisach prawa karnego i prawa o wykroczeniach osobnej kategorii omawianych pojazdów, którą należy traktować w sposób ściśle dostosowany do ich wspólnej cechy, polegającej na ich poruszaniu się wyłącznie za pomocą siły mechanicznej i nie można tej kategorii modyfikować wyłącznie w drodze interpretacji obowiązujących w tym zakresie przepisów.”⁹

Jak wynika z powyższego, Sąd Najwyższy przyjął, iż elementem charakteryzującym pojazdy mechaniczne jest powodująca ruch pojazdu siła mechaniczna. Podkreślić jednak należy, iż SN za siłę mechaniczną uznaje jedynie taką siłę, która pochodzi od silnika.

⁶ J. Matysiak, *Alkohol a przestępczość drogowa*, Warszawa 1964, s. 19-20

⁷ Wyrok SN z dnia 21 listopada 2001 r., III KKN 280/2001, LexPolonica nr 5101976; wyrok SN z dnia 25 października 2007 r., III KK 270/2007, LexPolonica nr 1854099.

⁸ R.A. Stefański, *Przestępstwa przeciwko...*, *op.cit.*, s.433.

⁹ Uchwała Składu Siedmiu Sędziów SN – Izba Karne z dnia 12 maja 1993 r., I KZP 9/93, LexPolonica nr 304754.

Silnik to urządzenie przetwarzające na energię mechaniczną inny rodzaj energii¹⁰. Jednak aby silnik mógł wytworzyć energię mechaniczną, niezbędnym jest zasilenie go innym rodzajem energii, która może przybierać różną formę w zależności od rodzaju silnika. W silniku spalinowym energia chemiczna zawarta w paliwie w wyniku spalania przekształca się w energię cieplną, która to następnie zamieniana jest przez silnik na energię mechaniczną. Do silników spalinowych zwanych także silnikami cieplnymi zaliczają się zarówno silniki parowe, jak i silniki benzynowe klasyfikowane w zależności od rodzaju dostarczanego paliwa. Oprócz silników spalinowych występują także inne silniki: silnik elektryczny, który zasilany jest energią elektryczną, silnik wiatrowy (turbina wiatrowa, wiatrak) zasilany energią kinetyczną wiatru, silnik wodny (turbina wodna, koło wodne) zasilany energią potencjalną spadającej wody.

Nie można więc zgodzić się z twierdzeniem¹¹, iż silnik powodujący ruch pojazdu mechanicznego winien być zasilany z własnego źródła energii, gdyż w świetle przedstawionej powyżej, podstawowej funkcji silnika tj. zamiany jednego rodzaju energii na inny rodzaj energii, nie sposób przyjmować, że silnik posiada własne źródło energii z której jest zasilany.

Zgodnie z poglądem Sądu Najwyższego, pojazdem mechanicznym w ruchu lądowym w rozumieniu przepisów kodeksu karnego jest każdy pojazd drogowy czy szynowy napędzany umieszczonym w nim silnikiem, jak również maszyna samobieżna i motorower¹².

Rozpatrując pojęcie „pojazdu mechanicznego”, zgodnie z przytoczoną wyżej uchwałą Sądu Najwyższego - pojazdu napędzanego silnikiem na nim umieszczonym, trzeba zwrócić uwagę, że obowiązująca ustawa p.r.d. posługuje się pojęciami zbliżonymi jak: „pojazd silnikowy” (pojazd wyposażony w silnik z wyjątkiem motoroweru i pojazdu szynowego) czy „pojazd samochodowy” (pojazd silnikowy, którego konstrukcja umożliwia jazdę z prędkością przekraczającą 25 km/h, z wyłączeniem ciągnika rolniczego). Słusznie podnosi się, iż definicje te zostały stworzone jedynie na potrzeby ruchu drogowego i dlatego nie można się do nich odwoływać przy definiowaniu pojęcia „pojazdu mechanicznego”¹³.

¹⁰ M. Szymczak, *Słownik języka polskiego...*, op. cit., s. PWN, tom trzeci, Warszawa 1988, s. 216 – 217.

¹¹ Z. Drexler, J. Kochanowski, W. Rychter, W. Tomczyk, *Kodeks drogowy. Komentarz*, Warszawa 1988, s. 116.

¹² Uchwała Pełnego Składu Izby Karnej z dnia 28 lutego 1975 r., V KZP 2/74, *LexPolonica* nr 305190.

¹³ R.A. Stefański, *Glosa do wyroku SN z dnia 25 października 2007r.*, sygn. III KK 270/07, *Prok. i Pr.* nr 5, 2008, s. 168.

W literaturze definiuje się pojazd mechaniczny m.in. jako pojazd poruszany za pomocą umieszczonego w nim silnika¹⁴, bądź jako pojazd wprawiany w ruch przez umieszczony na nim silnik¹⁵. Także w orzecznictwie Sądu Najwyższego za pojazdy mechaniczne uznaje pojazdy zaopatrzone w poruszający je silnik¹⁶.

Podnosi się, iż użycie słowa „poruszany”, powoduje wyłączenie z kategorii pojazdów mechanicznych np. samochody zjeżdżające z górki z wyłączonym silnikiem, gdyż w czasie takiej jazdy pojazd nie jest poruszany przez silnik, a jedzie jedynie dzięki sile rozpędu lub bezwładności i dlatego zasadniejszym jest użycie słowa „wprawiany”, co sprawia, że definicja pojazdu mechanicznego może objąć swym zakresem także pojazd holowany, a także poruszający się w danym momencie siłą bezwładności¹⁷.

Definiowanie pojazdu mechanicznego jedynie przy zastosowaniu słów: „poruszany”, „wprawiany” czy też „napędzany”, nie jest wystarczające i wymaga doprecyzowania. Jak słusznie zauważa R.A. Stefański¹⁸, użycie słowa „poruszany” skłania do wniosku, iż pojazd przez cały okres ruchu winien być poruszany bądź napędzany przy użyciu silnika, co w niektórych sytuacjach rzeczywistego ruchu nie ma miejsca (zjeżdżanie z górki). Samo zastąpienie słowa „poruszany” słowem „wprawiany” nie spowodowało uzupełnienia i doprecyzowania definicji pojazdu mechanicznego w sposób oczywisty.

Określenie „wprawiany”, bez dodatkowego wyjaśnienia, sugeruje bowiem, iż inicjacja ruchu pojazdu mechanicznego winna następować za pomocą silnika, co także może nie występować przy wskazanym przykładzie toczeniu się pojazdu z górki z wyłączonym silnikiem.

Z zastosowanych w definicjach pojazdu mechanicznego określeń takich jak „poruszany”, „wprawiany”, „napędzany” nie można odnosić do konkretnej chwili ruchu pojazdu, gdyż odnoszą się one do generalnej cechy pojazdu, świadczącej o możliwości „poruszania”, „wprawiania” czy „napędzania” pojazdu przy pomo-

¹⁴ E.Kunze, M. Tarnowski, *Glosa do wyroku SN z dnia 22 maja 1972 r., sygn. V KRN 177/73*, NP. 1974, nr 9, s. 1228 i n.; J. Kochanowski, *Zagadnienia przestępstw drogowych i przeciwko bezpieczeństwu w komunikacji*, Warszawa 1990, s. 95 i n.

¹⁵ R.A. Stefański, *Przestępstwa przeciwko...*, *op.cit.*, s. 436; G. Bogdan, [w:] A. Barczak-Oplustil, G. Bogdan, Z. Cwiąkański, M. Dąbrowska-Kardas, P. Kardas, J. Majewski, J. Raglewski, M. Rodzyńkiewicz, M. Szewczyk, W. Wróbel, A. Zoll, *Kodeks karny. Część szczególna. Komentarz*, t. II, Kantor Wydawniczy Zakamycze, Karaków 2006, s. 484; N. Kłaczyńska, [w:] J. Giezek, N. Kłaczyńska, G. Labuda, *Kodeks karny. Część ogólna Komentarz*, Warszawa 2007, s. 340.

¹⁶ Wyrok SN z dnia 25 października 2007 r., III K 270/07, LexPolonica nr 1854099.

¹⁷ R.A. Stefański, *Glosa do wyroku SN z dnia 25 października 2007r., sygn. III KK 270/07*, Prok. i Pr. nr 5, 2008, s. 171.

¹⁸ R.A. Stefański, *Przestępstwa przeciwko...*, *op. cit.*, s. 436 i n.

cy siły mechanicznej pochodzącej z silnika. To, że pojazd w danym momencie „nie porusza się”, „nie jest wprawiany w ruch” czy też „nie jest napędzany” przy pomocy umieszczonego na nim silnika, wcale nie oznacza, że nie można uznać go za pojazd mechaniczny. Nie można odmówić samochodowi, który jest zaparkowany, tj. pozostaje bez ruchu i ma wyłączony silnik, uznania go za pojazd mechaniczny, gdyż w sposób oczywisty byłoby to sprzeczne z intencją użycia tego pojęcia przez ustawodawcę w kodeksie karnym.

Określenia „poruszany” czy „wprawiany” sugerują ukierunkowanie definicji pojazdu mechanicznego na fazę ruchu pojazdu, która odbywa się przy wykorzystaniu silnika. Natomiast dla definicji pojazdu mechanicznego istotną jest sama cecha pojazdu, która umożliwi mu ruch przy użyciu silnika, a nie faza czy etap ruchu pojazdu odbyty z wykorzystaniem silnika.

Dlatego też definiując pojazd mechaniczny należy położyć nacisk właśnie na cechę pojazdu, która sprawia, że może on wykonywać ruchy przy użyciu silnika, czyli na przystosowanie konstrukcyjne pojazdu do ruchu przy pomocy silnika.

Sama cecha w postaci zdolności do ruchu przy pomocy silnika jest niewystarczająca, gdyż nadto rozszerza krąg pojazdów mechanicznych o pojazdy, które wprawdzie zdolne są do ruchu przy użyciu silnika, ale niekoniecznie zamontowanego na tym pojeździe. Stąd słusznie doktryna i orzecznictwo prezentują zgodne stanowisko, że silnik pojazdu mechanicznego musi być umieszczony na pojeździe, co w sposób oczywisty pozwala wyłączyć z grona pojazdów mechanicznych naczepy i przyczepy, które wprawiane są w ruch za pomocą silnika umieszczonego na pojeździe ciągnącym.

Mając powyższe na uwadze, uznać należy, iż intencję ustawodawcy najlepiej oddaje definicja: pojazd mechaniczny to pojazd przystosowany konstrukcyjnie (zdolny) do ruchu przy użyciu umieszczonego na nim silnika.

Przedstawiona definicja, określa pojęcie pojazdu mechanicznego, eliminując niejasności związane z fazami ruchu pojazdu oraz w sposób jasny podkreśla istotną cechę pojazdu mechanicznego, tj. zdolność do ruchu przy użyciu silnika.

W literaturze prezentowany jest pogląd¹⁹, iż dla uznania pojazdu za pojazd mechaniczny wymagane jest aby umieszczony na tym pojeździe silnik miał pojemność skokową powyżej 50 cm³, gdyż silniki poniżej tej pojemności pełnią jedynie funkcję pomocniczą i nie powodują większego zagrożenia w ruchu niż rowery. Takie ujęcie pojazdu mechanicznego przyjął SN wskazując, że „moto-

¹⁹ K. Buchała, *Przestępstwa przeciwko bezpieczeństwu w komunikacji*, Warszawa 1973, s.102; J. Polny, *Zarys techniki ścigania przestępstw drogowych*, Warszawa 1969, s.11; J. Matysiak, *Alkohol a przestępstwa komunikacyjne*, PA 1972, nr 7, s.12.

rower z silnikiem pomocniczym o pojemności skokowej do 50 cm³ nie jest pojazdem mechanicznym²⁰. Sąd Najwyższy wskazał m.in., iż ze względu na moc takiego silnika pomocniczego (o pojemności skokowej do 50 cm³), nie może on całkowicie wyłączyć siły fizycznej człowieka do poruszania pojazdu, lecz tylko to poruszanie ułatwiać, a szybkość motorowerów nie jest tego typu, aby zagrażała bezpieczeństwu w ruchu drogowym w stopniu wyższym niż rowery nie wyposażone w silniki.

Trafnie wskazuje się²¹, że kryterium pojemności silnika jest błędne, gdyż eliminuje z grupy pojazdów mechanicznych m.in. pojazdy z silnikami elektrycznymi (np. lokomotywy elektryczne), bowiem pojemność skokowa odnosi się jedynie do silników tłokowych i oznacza różnicę między minimalną a maksymalną objętością cylindra na skutek przesunięcia tłoka. Zasadnie podnosi się również, iż w obecnych realiach rozwoju techniki motoryzacyjnej, także silniki o małej pojemności osiągają znaczną moc, co pozwala pojazdom w nie wyposażonym rozwijać duże prędkości²².

Ponadto, jak słusznie zauważył Sąd Najwyższy w uzasadnieniu przytoczonego wcześniej judykatu z dnia 12 maja 1993 r.²³, pojazdy poruszane siłą mechaniczną (pochodzącą od silnika) stwarzają zwiększone wymagania zachowania sprawności fizycznej i psychicznej przy ich prowadzeniu nie tylko ze względu na szybkość poruszania, ale także z uwagi na automatyzm działania.

W świetle powyższego, nie można podzielić poglądu wedle którego do grupy pojazdów mechanicznych nie zalicza się pojazdów wyposażonych w silnik o pojemności skokowej poniżej 50 cm³.

W większości wcześniejszych orzeczeń oraz poglądach doktryny nie uznawano motorowerów z silnikiem o pojemności skokowej do 50 cm³ za pojazdy mechaniczne²⁴. Jednak już w uchwale z 28 lutego 1975 r. Sąd Najwyższy uznał motorower za pojazd mechaniczny wskazując, iż „motorowery i ich odpowiedniki mogą przez czas dłuższy osiągać stosunkowo duże szybkości. Nic nie przemawia więc za rozluźnieniem w stosunku do kierowców tych pojazdów dyscy-

²⁰ Uchwała SN - Izba Karne z dnia 19 kwietnia 1961 r., VI KO 73/60, LexPolonica nr 316993.

²¹ R.A. Stefański, *Przestępstwa przeciwko...*, op. cit., s. 435.

²² *Ibidem*.

²³ Uchwała Składu Sędziów SN – Izba Karne z dnia 12 maja 1993 r., I KZP 9/93, LexPolonica nr 304754.

²⁴ Wyrok SN z dnia 10 marca 1964 r., IV K 1296/61, OSPiKA, nr 11, poz. 225; wyrok SN z dnia 22 maja 1973 r., V KRN 177/73, OSNKW 1973, nr 11, poz. 144 z głosem E. Kunze i M. Tarnowskiego, NP. 1974, nr 9, s.1228-1234; K. Buchała, *Przestępstwa przeciwko bezpieczeństwu...*, s. 103; J. Bafia, L. Hochberg, M. Siewierski, *Ustawy karne PRL. Komentarz*, Warszawa 1963, s. 186.

pliny obowiązującej innych kierowców”. Stanowisko to obecnie prezentowane jest zarówno w orzecznictwie, jak i w doktrynie²⁵.

Trzeba jednak zwrócić uwagę na fakt, iż w powyższej uchwale Sąd Najwyższy²⁶ do grona pojazdów mechanicznych nie zaliczył rowerów zaopatrzonych w silnik pomocniczy o pojemności skokowej nie przekraczającej 50 cm³, pod warunkiem, że zachowają wszystkie normalne cechy charakterystyczne budowy, umożliwiające ich zwykłą eksploatację jako rowerów.

Takiego stanowiska nie można uznać za słuszne, gdyż jak wcześniej wykazano, o fakcie zaliczenia danego pojazdu do grona pojazdów mechanicznych decyduje cecha pojazdu w postaci zdolności do ruchu przy użyciu umieszczonego na nim silnika. Sama możliwość ruchu pojazdu przy użyciu sił nie pochodzących od umieszczonego na nim silnika, nie może być okolicznością wyłączającą dany pojazd z kręgu pojazdów mechanicznych.

W tym miejscu przytoczyć należy pogląd Sądu Najwyższego wskazujący, iż „ (...) łódź żaglowa nie może być uznana za pojazd mechaniczny, gdyż nie ma stale zamontowanego silnika i nie jest wyposażona w silnik przyczepny. Napędu żaglowego nie można uznać za silnik, gdyż jest to urządzenie pozwalające wykorzystywać do napędu łodzi proste siły przyrody (wiatr), a więc w zasadzie siły identyczne z siłą mięśni ludzkich”²⁷.

Z tego *a contrario* wynika, iż łódź żaglową dodatkowo wyposażoną w silnik przyczepny należy uznać za pojazd mechaniczny. Oczywistym jest, iż łódź żaglowa wyposażona w przyczepny silnik ma również możliwość ruchu przy użyciu sił nie pochodzących od umieszczonego na niej silnika, tj. przy użyciu naturalnej siły wiatru, co nie wyklucza jej z grupy pojazdów mechanicznych.

Ponadto słusznie wskazuje się, iż rowery zaopatrzone w silnik pomocniczy w dobie rozwiniętej techniki motoryzacyjnej mają już znaczenie historyczne i zostały zastąpione przez motorowery²⁸.

²⁵ Uchwała SN z dnia 20 lipca 1976r., VII KZP 10/76, OSNKW 1976, nr 9, poz. 109; uchwała SN z dnia 29 grudnia 1976 r., VII KZP 27/76, OSNKW 1977, nr 1-2, poz. 4; uchwała SN z dnia 14 listopada 1981 r., VI KZP 16/81, OSNKW 1981, nr 12, poz. 72; J. Kochanowski, *Zagadnienia przestępstw drogowych i przeciwko bezpieczeństwu w komunikacji*, Warszawa 1990, s. 96; Z. Drexler, J. Kochanowski, W. Rychter, W. Tomczyk, *Kodeks drogowy...*, *op. cit.*, s. 34.

²⁶ Uchwała Pełnego Składu Izby Karnej SN z dnia 28 lutego 1975 r., V KZP 2/74, Lex-Polonica nr 305190.

²⁷ Wyrok SN z dnia 25 kwietnia 1983 r., I KR 63/83, OSNKW 1984, nr 1-2, poz. 10.

²⁸ R.A. Stefański, *Glosa do wyroku SN z dnia 25 października 2007 r., sygn. III KK 270/07*, Prok. i Pr. 2008, nr 5, s. 172.

**THE DEFINITION OF A VEHICLE AND A MOTOR VEHICLE
– REFLECTIONS AND COMMENTS**

The author draws attention to the ambiguity associated with defining the vehicle and a motor vehicle having regard to the jurisprudence of the Supreme Court. He proposes a general definition of the term of the vehicle, and calls to define a motor vehicle based on its feature – the ability to move with the engine placed on it.